Austrougarska vojska na talijanskom bojištu u Prvom svjetskom ratu

Terlević, Mario

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:700491

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest

Mario Terlević

AUSTRO-UGARSKA VOJSKA NA TALIJANSKOM BOJIŠTU U PRVOM SVJETSKOM RATU

ZAVRŠNI RAD

Mentor: dr. sc. Ivana Jukić, doc.
Sumentor: dr. sc. Stipica Grgić

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD3

2. VOJNO I POLITIČKO STANJE DO TALIJANSKOG ULASKA U RAT NA STRANI SILA ANTANTE.4

2.1. Ustroj Austrougarske vojske.....5

3. POČETAK SUKOBA I PRVE BITKE NA SOČI Error! Bookmark not defined.

3.1. "Bitka za parlament" i njezine posljedice.....10

4. RATNA 1916. GODINA. Error! Bookmark not defined.

4.1. Austrougarska ofenziva u južnom Tirolu.....13

Error! Bookmark not defined.

5. RATNA 1917. GODINA......15

5.1. Operacija "Oružana vjernost"-preokret na bojišnici.....17

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....19

7. BIBLIOGRAFIJA.....20

1. UVOD

Povijest Prvoga svjetskog rata po nekima je nedovoljno istražena tema novije svjetske povijesti. No usprkos tome postoji mnogo kvalitetno napisanih znanstvenih radova u kojima se analizira upravo taj period jednog novog načina ratovanja. Upravo će Prvi svjerski rat svojim završetkom srušiti „staru“ Europu u kojemu dominantnu ulogu vode velike monarhističke države na čelu sa izuzetno jakom centralnom političkom figurom najčešće u obliku carske figure.

S obzirom na to, pisanju ovoga rada znatno je pridonijela knjiga Danijela Tatića *Prvi svjetski rat; Talijansko bojište* u kojem su obrazložene okolnosti oko koje je došlo do sukoba između Talijanske i Austro-ugarske vojske, te se također u knjizi kronološki i vrlo detaljno opisuje daljnji tijek sukoba tih dvaju sukobljenih sila, posebno detaljno opisavši svih 11 bitki na rijeci Soči. Potrebno je spomenuti i drugu knjigu autora Zvonimira Freivogela *Austrougarska vojska u prvom svjetskom ratu* koja nudi detaljan opis kako ustroja same vojske prije početka rata, tako i do stanja u vojsci neposredno od samog početka sukoba pa sve do samog raspada Austro-ugarskog carstva. Autor sustavno obrađuje do najsitnijih detalja svaku postrojbu te nekoć goleme vojske, od kopnene vojske pa sve do zračnih i pomorskih snaga.

U poglavljima koja slijede bit će spomenuti najosnovniji podaci o samoj pozadini globalnog sukoba u historijografiji nazvanog Prvi svjetski rat, od njegovog početka i podjele na dva zaraćena tabora. Također će biti govora o samom ustrojstvu Austro-ugarske vojske i njezinih glavnih obilježja. Ostatak rada kronološki sam poredao, prvenstveno zbog lakšeg pregleda i razumijevanja, od ratne 1915. u kojem se upoznavamo sa samim uvjetima ulaska Kraljevine Italije u Prvi svjetski rat i odnos snaga između Talijanske i Austro-ugarske vojske, do ratne 1917 u kojem završavaju bitke na Soči. Završni rad svoju cjelinu dobiva zadnjim poglavljem u kojem ću pokušati dati presjek događanja u 1918. te ću pokušati spomenuti najosnovnije podatke o samom kraju Prvog svjetskog rata, razlogu Njemačke kapitulacije i posljedice koje je na Europu i Svijet ostavio taj globalni sukob.

Cilj je ovog završnog rada je dati kratak pregled ratovanja na sjeveru Apeninskog poluotoka u Prvom svjetskom ratu kako bi pokušao što jasnije prikazat način ratovanja i odnos Austro-Ugarske Monarhije i Kraljevine Italije u periodu neposredno pred i u samom Prvom svjetskom ratu te prikazati posljedice koje su te dvije zemlje pretrpjele nakon završetka rata.

2. VOJNO I POLITIČKO STANJE DO TALIJANSKOG ULASKA U RAT NA STRANI SILA ANTANTE

Prije samog prelaska na temu ovog završnog rada korisno je spomenuti i neke od važnijih značajki kako vojnog tako i političkog stanja obuhvaćenog prije samog početka Prvog svjetskog rata. Vrlo je važno uočiti, da je Austro-Ugarska Monarhija većinu druge polovice 19 i početkom 20. stoljeća bila umiješana u većinu kriza koje su se događale u tadašnjoj Europi. Neki od tih primjera mješanja u unutarnju politiku drugih država jest i svojevrsno zauzimanje prostora Bosne i Hrercegovine 1878. koju je Austro-Ugarska i anektirala 1908[1]. Austro-ugarska se odlučila na takav potez jer su postojale indicije da bi se „mladoturska revolucija", koja je u tome periodu bila na prostoru Osmanskog carstva, proširila na prostor Bosne i Hercegovine. Zanimljiva se situacija dogodila neposredno prije početka Prvog svjetskog rata u sukobu nazvanim „Balkanski ratovi" u kojem su Austro-ugarska i Italija odlučile zajedničkim snagama neborbenim putem poduprijeti stvaranje neovisne Albanije.[2]

Ključno bi bilo spomenuti kako se tadašnja Europa nalazila u blokovskoj podjeli na dva saveza. Prvi od njih je savez po nazivu Antanta, u kojem su se nalazile prvotno tadašnja carska Rusija, Francuska te Velika Britanija a kojima će se kasnije u toku Prvog svjetskog rata pridružiti Srbija, Crna Gora, Rumunjska, Grčka, Japan, Sjedinjene Američke Države i čitav niz manjih država. Savez je dobio ime 1904. godine kad je potpisan tzv. „Srdačan sporazum", u kojem su se Francuska i Velika Britanija dogovorile o podjeli utjecajnih zona, mahom u Africi.[3] S druge strane imamo tzv. Trojni savez, kojeg su činili Njemačko Carstvo,Austro-Ugarska Monarhija i Italija te kasnije njihovi saveznici Osmansko Carstvo i Bugarska. Datum za kojeg se uzima da je formalno počeo Prvi svjetski rat je 28. 7. 1914. kada

[1] „ Aneksija Bosne i Hercegovine" https://en.wikipedia.org/wiki/Austro-Hungarian_rule_in_Bosnia_and_Herzegovina, pristupio 4.9. 2018.

[2] Zvonimir FREIVOGEL, Austrougarska vojska na u prvome svjetskom ratu, Zagreb, 2014, 12

[3] Danijel TATIĆ, Prvi svjetski rat- Talijansko bojište, Zagreb, 2017., 9.

Austro-Ugarska Monarhija objavljuje rat Kraljevini Srbiji. No kao okidač, moglo bi se reći i krucijalni povod ulaska u rat bio je atentat na Franju Ferdinanda u Sarajevu mjesec dana prije početka sukoba, točnije 28. 6. Atentat je izvršio Gavrilo Princip, pripadnik organizacije *Mlada Bosna,* organizacije čiji je osnovni cilj bio priključivanje Bosne i Hercegovine Kraljevini Srbiji. „Zanimljiv je podatak da se u trenutku Austro-Ugarske objave ratu Kraljevini Srbiji dogodio sastanak u Kraljevini Italiji između Antonia Salandra tadašnjeg premijera Kraljevine Italije i Luigia Cadrone načelnika Glavnog stožera talijanske vojske. U paničnom ozračju Cadrona je upitao Salandru što da učini po pitanju pripreme svojih vojnika. Prvo pitanje koje je postavio je bilo da li da se počne pripremati za rat sa Austrijancima? Salandra mu je samo kratko odgovorio da napravi upravo to što ga je sam Cadrona upitao. Pripreme za rat sa Austro-Ugarskom Monarhijom u tom trenutku kreću za Kraljevinu Italiju.“[4] Ova prethodna rečenica jasno ukazuje kako je Kraljevina Italija odavno imala u planu napasti Austro-Ugarsku Monarhiju.

U svom ratnom kaosu koju je Europu zahvatio početkom ljeta 1914. imamo zanimljiv primjer Italije koja je pak bila članica Trojnog saveza sve do 3. 8. 1914. kad se proglasila neutralnom nebi li kasnije pristupila Antanti. Izbijanjem Prvog svjetskog rata Italija je primijetila da je nastao dobar trenutak da proširisvoj teritoriji te je Austro-Ugarskoj postavila niz uvjeta za ispunjenje svojih savezničkih obveza. „Tako je Italija tražila da joj Austro-Ugarska prepusti Južni Tirol, dijelove Slovenije i Hrvatskog primorja ako želi da uđe u rat na strani Središnjih sila.“[5] Austro-Ugarska odbija sve talijanske zahtjeve te je Italija shodno tomu proglasila neutralnost nakon izbijanja Prvog svjetskog rata. Italiji je prije svega bilo u cilju da bude trgovinska i vojna sila nad cijelim Jadranom te na južnom Sredozemlju. Antanta, uvidjevši da bi mogla imati na svojoj strani još jednog moćnog saveznika, počela je trgovati austrougarskim teritorijem. Tako je *Italiji u zamjenu za izdaju saveza Središnjih sila ponudile teritorije njezine saveznice: austrijske pokrajine Trentino i Južni Tirol, Trst, Goricu, dijelove Koruške i Kranjske, Istru s otocima Cresom i Lošinjom, područje Dalmacije između Šibenika i Splita, gradove Šibenik i Zadar s područjem u njihovom zaleđu, kao i sve dalmatinske otoke od Premude do Mljeta. U Londonu je Italiji obećana i Sjeverna Albanija, priznata joj aneksija*

[4] *When he heard the news, Cadorna went to Salandra,who confirmed that fighting France was out of the question. 'So what should I do?' the Chief of Staff asked. Salandra said nothing. 'Prepare for war against Austria?' ventured Cadorna 'That's right,' said the Prime Minister.*
Mark Thompson, The white war- Life and death on Italian Front 1915-1917, 2008., 44.

[5] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 12.

Libije, a obećani su joj dijelovi jugozapadne Turske.[6] Shodno svim tim obećanjima, Italija se odlučila prikloniti Antanti te je službeno postala njihova članica 26. 4. 1915. potpisavši Londonski ugovor. Ulaskom Italije u rat na stranu Antante praktički imamo kompletirana dva zaračena bloka, koja imaju potpuno različita gledišta oko toga kakva bi i na koji način bi se trebala krojiti budućnost Europe kako politički tako i teritorijalno. „Zanimljiva je činjenica da Kraljevina Italija nije objavila rat Carskoj Njemačkoj sve do kolovoza 1916. nakon opsade grada Gorice. Razlog zbog kojega nisu objavili rat je strah da bi tim činom izbjegli ratovanje sa glavnim saveznikom Austro-Ugarske Monarhije. Tim potezom je Italija prekršila uvjete Londonskog ugovora.“[7] Od samog početka ratovanja Kraljevina Italija je na političkom planu djelovala vrlo sebično i proračunato na što ukazuje prethodna rečenica koju sam naveo.

2.1. USTROJ AUSTROUGARSKE VOJSKE

Zbog svega prethodnog navedenog neophodno bi bilo spomenuti i sam ustroj vojske Austro-Ugarske Monarhije, u čijem su sastavu bili dijelovi današnje suvremene i nezavisne Republike Hrvatske.

Austro-Ugarska Monarhija je tokom cijeloga svog postojanja bila smatrana kao jedna od najmoćnijh, možemo smatrati ujedno i najutjecajnijih država Europe, stoga ne čudi da je imala vrlo jaku vojsku. Tako Zvonimir Freivogel u svojoj knjizi „*Austrougarska vojska u prvom svjetskom ratu“* navodi kako se „austrougarske oružane snage nisu se jako razlikovale od vojnih snaga drugih državam koje su isto dugo zadržale staru tradiciju i taktiku masovnih pješačkih i konjačkih napada.“[8] No nadalje navodi problem kako „Austro-ugarska vojska nije bila nacionalno homogena i postupno se dalje raslojvala, a česte su bile masovne predaje cijelih postrojbi ili dezertiranje na protivničku stranu, što je dovelo do novih represalija i povećalo sukobe unutar vojske“.[9] Vrlo se jasno u prethodno navedenoj rečenici vidi krucijalni

[6] Isto, 12-13.

[7] *Italy's decision not to declare war on Germany – hoping against reason to avoid fighting Austria's dreaded ally – was its first violation of the terms of the Treaty of London, and cost the government in Allied goodwill. When German troops were captured on Italian soil, in the Dolomites, the government turned a blind eye. Rome declared war on Berlin in August 1916, after capturing Gorizia.*
Mark Thompson, The white war- Life and death on Italian Front 1915-1917, 2008., 44

[8] FREIVOGEL, Austrougarska vojska na u prvome svjetskom ratu, Zagreb, 2014, 327.

[9] Isto.

problem Austro-ugarske vojske pa čak i same Monarhije koji će kasnije dovesti do konačnog raspada države. Unatoč dobroj organizaciji i naoružanju, nacionalne raznolikoste postepeni rast tenzija unutar carstva će dovesti do potpunog kolapsa države na političkoj i na vojnoj sceni. Austro-ugarska vojska sastojala se od „Zajedničke vojske“ novačene iz svih krajeva monarhije te tri domobranstva: carskog i kraljevskog domobranstva, kraljevskog ugarskog domobranstva te hrvatsko-slavonskog domobranstva.[10] Vojno sposobni stanovnici hrvatskih zemalja bili su s obzirom na rod vojske vojačeni u pješaštvo u zajedničkoj vojsci i domobranstvu, konjaništvo u zajedničkoj vojsci (ulanske postrojbe), konjaništvo u domobranstvu (husari), topništvo – poljsko, brdsko, tvrđavno; u lovačke bataljune, zatim u jedinice pionira i opkopara (inženjerija) te mornaricu. Austro-Ugarska Monarhija bila je podijeljena na 16 zbornih/korpusnih mobilizacijskih okruga: osam austrijskih, pet mađarskih, jedan hrvatsko-slavonski, jedan u Bosni i Hercegovini, jedan u Dalmaciji, s ukupno 112 regrutnih područja. U dalmatinskom okružju uz kopnene postrojbe popunjavane su posade na ratnim brodovima, tako da je taj korpus imao poseban status. Zapovjedništvo (stožer) Kraljevskog ugarsko-hrvatskog domobranstva nalazilo se u Zagrebu. Hrvati su uglavnom služili u trima korpusima redovne (djelatne) vojske: XIII. zagrebačkom, XVI. dubrovačkom i XV. sarajevskom te dijelom u III. korpusu sa sjedištem u Grazu.[11] Na kraju imamo podatke da je „Austro-Ugarska Monarhija 1914. godine mobilizirala ukupno 3.350.000 vojnika raspoređenih u 16 zborova“.[12]

No sve te statističke podatke i ustroj vojske možemo staviti sa strane kad uzmemo u obzir podatke što i kakve posljedice je imao Prvi svjetski rat na ljude koji su se borili kako na strani Austro-Ugarske Monarhije tako i u svim ostalim državama Europe i Svijeta. Na kraju bi trebalo istaknuti da su „najveće žrtve podnijeli „mali ljudi“, vojnici na bojišnici, ali i civili u ratnom području i u zaleđu, posebice od gladi i bolesti.“[13]

3. POČETAK SUKOBA I PRVE BITKE NA SOČI

[10] „Austro-ugarska vojska“ https://hr.wikipedia.org/wiki/Austro-ugarska_vojska, pristupio 1. 9. 2018.

[11] Jelena Borošak- Marijanović „Postrojbe u austrougarskoj vojsci“ https://hrvatski-vojnik.hr/godina-2016-menu/item/2077-postrojbe-u-austrougarskoj-vojsci.html, pristupio 16. 8. 2018.

[12] TATIĆ, Prvi svjetski rat,18.

[13] FREIVOGEL, Austrougarska vojska na u prvome svjetskom ratu, 328.

Talijanska vojska je od samog početka sukoba imala jasan plan napredovanja njihove vojske pod vodstvom načelnika Glavnog stožera generala Luigia Cadome plan je bio zacrtan tako da je „talijansko vojno vodstvo izradilo zahtjevan strategijski plan prema kojemu su 2. i 3. talijanska vojska trebale prijeći rijeku Soču i nastaviti linijom Ljubljana- Kranj“.[14] Nadalje „zasebno oformljena skupina, nazvana „Zona Carnia“ imala je zadaću vezivanja austrougarskih snaga i prodor do Villacha, dok je 4. vojska imala zadaću zauzimanja Tolbacha i Innichena i prekidanja željezničke veze između Južnog Tirola i ostatka Austrije“.[15] Prije samog početka prve bitke na Soči bilo bi korisno navesti par manjih operacija kojima su Talijani ispitivali snagu Austrougarske vojske. Jedna od takvih akcija dogodila se dan nakon što je talijanska strana objavila rat Austro-Ugarskoj Monarhiji, u kojoj je smrtno stradao poručnik Milan Perišić prilikom gađanja lake krstarice „Novara“ u kanalu Porto Corsini. Sljedeći incident dogodio se u svibnju 1915. godine u kojem prvo Austro-ugarska strana demostrativno napada talijansku obalu, talijani uzvraćaju napadima na Šibenik i Trst te Pulu, tadašnju glavnu luku Monarhije. No mira ni na kopnu nije bilo gdje su se prvi sukobi blizu granica dogodili nakon proglašenja rata, zrakoplovi su počeli nadlijetati okolicu Gorice, u tijeku je bila i evakuacija stanovništva Južnog Tirola, te je kod Villacha u Koruškoj pala prva Austro-ugarska žrtva u okršajima s Italijom, poginuo je učitelj Stjepan Katrijan. „Već od 26. svibnja do 18. lipnja vođene su ogorčene borbe na grebenu Krn – Vršič – Batognica kod Tolmina na sjeveru u kojima su obje strane imale velike gubitke, ali su Talijani uspjeli osvojiti brdo Krn.[16] U lipnju 1915. osobito će biti teški talijanski napadi na kotu 383 (danas: Pržnica) na sjevernom rubu Banjške planote gdje Talijani uspijevaju s probojem, pa su na to morale biti ubačene posljednje pričuve austro-ugarske vojske.“

Prva sočanska bitka počela je 23. 6. 1915. godine, točno mjesec dana nakon objave rata Austro-Ugarskoj Monarhiji. Brojčana nadmoć talijana u odnosu na Austro-ugarsku vojsku bila je očigledna te su brojke na bojišnici bile takve da je „nasprem austrougarskih 84 bojni, 94 baterija i 13 konjičkih eksadrona, stajalo je na talijanskoj strani 215 bojni, 221 baterija i 55 konjičkih eskadrona“.[17] Obje vojske s kojom se general Cadrona odlučio krenuti na ofenzivu na Soči su 3. i 2. talijanska vojska. Ratovanje u prvoj bitci bilo je izuzetno teško i

[14] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 29.

[15] Isto.

[16] HERMAN KAURIĆ, Vijoleta, „Hrvatske postrojbe u borbama na Soči“, Zagreb, 2015., 22.

[17] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 29.

zahtjevno, jer je cijelo područje bilo praktički jedna velika golet u kojima je vojska morala kopati zaklone u kamenu. No na takvom terenu Austro-ugarska vojska je bila u boljoj situaciji, jer je znala iskoristiti prednosti a i mane takvog surovog terena. S druge strane, unatoč brojčanoj nadmoći, Talijani nisu znali iskoristit tu činjenicu. „Talijani su raspršili svoje snage forsirajući cijelu liniju bojišnice.“[18] U toj činjenici je ležao sam problem talijanskog napada a dodatnom neuspjehu kumovala je i konfiguracija bojišnice jer su se Austro-ugarske postrojbe lucidno smjestile na uzvisinama koje je bilo teško osvojiti, a protivnicima su prepuštali dolinske krajeve. Talijansko ratno vodstvo uvidjevši da takvim načinom ratovanja neće napraviti nikakav značajniji pomak kreće od 30. lipnja, 2. i 3. vojska u opći napad. Taj drugi tjedan prve sočanske bitke bio je nakrvaviji. U njemu u bili pokošeni cijeli redovi talijanskih jedinica. Talijanska strana tim općim jurišom nije ništa dobila te nam donosi brojke i posljedice tog općeg juriša u kojem je „crna bilanca bitke iznosila 13.411 poginulih i ranjenih te 1.536 nestalih i zarobljenih talijanskih vojnika, kao i 8.800 poginulih i ranjenih te 1.150 nestalih i zarobljenih vojnika na austrougarskoj strani“.[19] Bojišnica nakon prve sočanske bitke bila je zatrpana leševima talijanskih vojnika koji su ostavljeni da se raspadaju na suncu, a bojišnicom se širio ubitačan smrad truleža. „Već nakon prvog talijanskog neuspjeha silama Antante postalo je jasno da Italija ipak neće biti onaj odlučujući čimbenik prevage u ratu kojem su se željeno nadale.“[20]

Na nove sukobe na rijeci Soči nije trebalo dugo čekati. Talijani su na inzistiranje Antante započeli sa drugom sočanskom bitkom samo 10 dana nakon završetka prve bitke s ciljem ublažavanja pritiska na ostalim bojištima. General Cadrona okupio je masovnu vojsku, toliko golemu da je u tom trenutku na Soči bilo više talijanskih boraca nego bilo gdje u čitavoj Europi. S druge strane ih je čekala Austro-ugarska vojska koja je u tom trenutku brojčano bila dvostruko slabija. No unatoč velikoj brojčanoj nadmoći Talijana, druga sočanska bitka je ponovo bio neuspjeh te je u tim bitkama potpuno uništena talijanska brigada „Re“ koja je bila ponos talijanskog kralja. Tijekom mukotrpnih i dugotrajnih borbi u Drugoj bitki na Soči Talijani su uspjeli zauzeti tek uski pojas zemljišta širine nekoliko stotina metra. „U tim borbama istaknule su se, prilikom talijanskog napada i osobito tijekom snažne artiljerijske

[18] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 42.

[19] Isto.

[20] Isto.

vatre, tri bojne karlovačke 96. pukovnije u sastavu 28. divizije VII. Korpusa“.[21] „Za ove neznatne uspjehe Talijani su platili visoku cijenu od 6.287 poginulih, 30.680 ranjenih i 4.987 nestalih vojnik“.[22] druge strane imamo Austrougarsku vojsku koja je isto pretrpjela velike gubitke no može se konstatirati to da je još veću katastrofu na Austro-Ugarskoj strani spriječio svojim vještim vodstvom zapovjednik 5. vojske, general Svetozar Borojević. Povodom sprječavanja Talijanske vojske da unatoč brojčanoj nadmoći osvoji veći dio teritorija pod nadzorom Austro-ugarske vojske, general Borojević dobiva 29. 7. 1915. osobno pismo zahvale od cara Franja Josipa I.[23] Feldmaršal Svetozar Borojević od Bojne (*von Bojna*) rođen je 13. prosinca 1856. godine. Bio je jedini austro-ugarski feldmaršal koji nije bio njemačkog podrijetla. Rođen je u selu Umetić, između Hrvatske Kostajnice i Petrinje, koje je u doba njegova rođenja pripadalo Vojnoj krajini, na čijem čelu je stajao ban Josip Jelačić kao habsburški general. Borojević se kao zapovjednik proslavio za vrijeme Prvog svjetskog rata na talijanskom bojištu. Zapovijedao je austro-ugarskim napadom na Italiju, u krvavim borbama oko rijeke Soče, blizu talijansko-slovenske granice. Borojević je zbog pobjeda na tom području dobio nadimak *Lav sa Soče*. Talijansku vojsku uspjeli su teško poraziti kod Kobarida, a zatim je potisnuti sve do rijeke Piave, nadomak Venecije. Bio je to jedan od najvećih austro-ugarskih trijumfa u cijelom Prvom svjetskom ratu. Borojević je dobio čin feldmaršala te titulu austrijskog baruna. Od tada mu je puni naslov feldmaršala bio je Svetozar barun Borojević von Bojna. Nakon raspada Austro-Ugarske Borojević je svoje vojno iskustvo ponudio Narodnom vijeću Države SHS-a, ali su ga odbili zbog navodne prevelike privrženosti Habsburgovcima. Umro je u 63. godini života u siromaštvu.[24]

Ponovni pritisak saveznika i želja Talijana kako na bojišnici tako i kroz medije u domovini da nakon dva neuspjeha ostvare uspijeh na bojišnici prisiljava ih da krenu u Treću bitku na rijeci Soči koja traje od 18. listopada do 5. studenog 1915. godine. „Italija je u Trećoj bitki na Soči imala 338 bojni i 1372 topa a Austrougarska vojska je na raspolaganju imala 184 bojni i 634 topa“.[25] Najvažnija operacija te bitke je bio napad na grad Goricu, u kojem je

[21] HERMAN KAURIĆ, Vijoleta, „Hrvatske postrojbe u borbama na Soči“, Zagreb, 2015., 24.

[22] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 42.

[23] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 58.

[24] Dražen Krajcar, „ Barun Borojević“ http://povijest.hr/nadanasnjidan/barun-borojevic-od-bojne-jedini-hrvatski-feldmarsal-1856/ , pristupio 5. 9. 2018.

[25] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204.

talijanska strana suočena s nemoći postizanja krajnjeg cilja na bojišnici napala civilno stanovništvo grada. Samim time neophodno bi bilo spomenuti kako su najžešće bitke vođene oko vrha Sabotina, gdje su Talijani unatoč neprekidnim naporima svaki put doživjeli neuspjeh. Na koncu može se ponovo zaključiti kako je treći sukob opet bio osuđen na propast s talijanskog gledišta. C*rna bilanca na talijanskoj strani iznosila je 10.733 poginulih, 44.290 ranjenih, i 11.985 nestalih vojnika dok je Austrougarska strana imala 8.228 poginulih, 26.418 ranjenih i 7.201 nestalog vojnika.*[26]

3.1. „BITKA ZA PARLAMENT" I NJEZINE POSLJEDICE

Zbog tri neuspješna pokušaja na Sočanskoj bojišnici stanje u Italiji nije bilo dobro. Međunarodni ugled i položaj Italije i njezine političke prilike bitno su se srozale. U cilju podizanja morala i njezinog ugleda talijansko vojno zapovjedništvo odlučilo se za poduzimanje nove ofenzive koja je krenula 10. studenoga 1915. godine samo 5 dana nakon završetka Treće bitke na Soči. Ta Četvrta sočanska bitka je u historiografiji nazvana još kao „Bitka za parlament" u kojem je talijanska strana, eventualnom pobjedom, željela smiriti strasti u domovini kako u javnom tako i u političkom životu. Proces napada talijanske vojske bilo je takvo da je „težište napada bilo je područje Gorice, a glavni udar na goričkom mostobranu vršila je Druga talijanska vojska dok je lijevo krilo Treće vojske imalo zadaću zauzimanja sjevernog ruba Dobrobranske visoravni".[27] U toj „bitci za parlament" vodile su se dosada najžešće bitke prsa o prsa u kojema je austrougarska strana imala uvijek nekako više sreće. No gubitci su bili strahoviti te je Austro-Ugarska Monarhija tijekom prvih dana sukoba izgubila preko 30 tisuća vojnika. No u ovom sukobu Talijani rade nešto što nisu u prijašnjim sukobima napravili, bombardiraju grad Goricu najtežim topništvom. Ondašnje međunarodno pravo činilo je razliku između otvorenih i utvrđenih gradova. Dok su utvrđeni gradovi smatrani vojnim središtima, pa samim time i napadi na njih bili su dozvoljeni, bombardiranje otvorenih gradova smatralo se napadom na nevino civilno stanovništvo i kršenjem međunarodnog prava.[28]*Napad na Goricu započeo je snažnim bombardiranjem grada lakim topništvom 17. studenog 1915. godine te samo tijekom prvog sata na grad je palo oko 1.000 topovskih projektila, a tijekom iduća dva sata ukupno 3.000 granata bilo je ispaljeno na*

[26] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 73.

[27] Isto., 82.

[28] Isto.

civilne objekte".[29] Na ovom primjeru bombardiranja Gorice vidimo razmjere Talijanskog barbarizma i neobazrivost talijanske strane u kojem su uništili grad i pobili mnoštvo nedužnih ljudi. Razlog razaranja je bila frustracija nad činjenicom da nisu mogli napredovat na bojišnici onom brzinom kako su oni željeli. Na koncu rezultati Četvrte sočanske bitke donijele su samo dodatnu crnu bilancu na konto Talijanske i Austrougarske vojske te su „talijanski gubitci bili 7000 mrtvih, 34. 000 ranjenih i 7.500 nestalih dok je na Austrougarskoj strani bilo 4000 mrtvih, 17.000 ranjenih i 25.900 nestalih".[30]

4. RATNA 1916. GODINA

Ulazak u treću godinu ratovanja bio je izuzetno pozitivan za „Središnje sile" koje su napredovale na istoku i na Balkanu. Stanje na bojišnicama duž Europe je bilo takvo da su „talijanske snage teško iskrvarile u četri neuspjela pokušaja ofenzive na Soči, a Saveznici su priznali poraz svoje kampanje na Galipolju".[31] U međuvremenu se u rat na stranu Središnjih sila priključila se i Bugarska, a Srbija je bila pregažena u nekoliko tjedana.[32] Vjerovalo se tada da će se upravo u 1916. dogoditi konačan slom Antante i postići konačan mir. Prognoze nisu mogle biti dalje od istine kako ćemo kasnije saznati. Problema, unatoč optimizmu na strani Austro-Ugarske Monarhije, bilo je na obje zaračene strane. Dvije godine ratovanja iscrpile su i ostavile duboki trag na sve države pa tako i na Austro-Ugarsku Monarhiju i Talijansko Kraljevstvo. Najveći problem je za Antantu bilo Rusko Carstvo. Stanje ruske vojske bilo je više nego alarmantno. Smanjen je drastično broj vojnika koji su bili spremni dati živote za očigledno raspadajuće Rusko Carstvo, a i sam broj dezertera je naglo porastao. Veće promjene i opasnosti nije bilo jedino na Sočanskoj bojišnici. *Talijani nisu imali snage probiti austrougarske položaje, dobro utvrđene na gorskom području, tako da je bilo izvjesno da će doći do stabilizacije austrougarsko-talijanske bojišnice.*[33]

U tijeku svih prethodno navedenih prevrata na bojišnicama diljem Europe, u Italiji je bilo u tijeku zasjedanje parlamenta gdje je Cadrona, da smanji pritisak na sebe i svoje trupe,

[29] Isto., 85.

[30] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204.

[31] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 95..

[32] Isto.

[33] Isto.

isplanirao novu „Bitku za parlament“ ili kronološki preciznije spremala se peta sočanska bitka. Snažan zvuk udaraca talijanskih topova 8. ožujka 1916. označio je početak bitke. Unatoč donekle dobroj organizaciji talijanski trupa, one opet nisu donijele toliko željeni uspjeh te su ih veliki gubici prisilili na prekid ofenzive već petog dana od njezina početka. „Bilo je očito da je Cadorna poveo ofenzivu na inzistiranje francuske strane koja je time nastojala rasteretiti Verdunsko bojište“.[34] Crna bilanca je ovaj put bila podjednaka te je na kraju pete bitke na Soči, talijanska strana je imala 2000 smrtno stradalih isto koliko je ih je i Austrougarska strana brojila.[35]

4.1. AUSTROUGARSKA OFENZIVA U JUŽNOM TIROLU

Ofenziva je osmišljena tijekom veljače 1916. godine a „arhitekt“ te ofenzive bio je Kletus von Pichler, načelnik stožera 11. armije. Njome se željelo prodrijeti na područje između rijeke Adige i doline Sugana te doći iza leđa većini snaga talijanske vojske. U toj ofenzivi trebalo je sudjelovati 14 divizija i 60 teških baterija. Loši vremenski uvjeti odgađali su početak ofenzive sve do sredine svibnja. Brojčano stanje u Austro-ugarskoj vojsci pred početak ofenzive bilo je takvo da su se *austrougarske snage za poduzimanje ofenzive sastojale od 11. i 3. vojske a sredinom svibnja 1916. imale su ukupno 194 bojni, 18 eskadrona i 229 baterija, i brojale su preko 156.934 pušaka 2.320 konjanika i 1.056 topova. Obje vojske sačinjavale su Grupu vojski nadvojvode Eugena, dok su Borojevićeva 5. vojska i 10. vojska (prije Grupa Rohr) bile izravno podčinjene Vrhovnom zapovjedništvu.*[36] *V*išesatnom topničkom pripremom započeo je napad 15. svibnja 1916. godine. Za 4 dana ratovanja probijene su dvije linije talijanske obrane, zauzete utvrde i zaposjednuti vrhovi koje su u prethodnim bitkama Talijani osvojili. Cadrona uvidjevši opasnost situacije šalje 21. svibnja sve raspoložive snage i pričuve te formira novu 5. vojsku a talijanski kralj je dan kasnije telegramom molio ruskog cara za pomoć. Unatoč panici talijanske vojske, krajem svibnja i početkom lipnja su se uspjeli konsolidirat kako na bojišnici tako i u zapovjedništvu te su se uspjeli oduprijeti Austrogarskim napadima sa svih strana. Prihvativši tu činjenicu, Austro-ugarska vojska zaustavlja ofenzivu 3. lipnja. Ohrabreni ruskim obećanjem talijanska vojska kreće u veliku ofenzivu započetu dan kasnije. „Talijanska vojska je lucidno iskoristila

[34] Isto, 95.

[35] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204.

[36] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 119.

zauzetost Austro-ugarske vojske na ruskom frontu u akciji koja je u nazvana „Brusilovljeva ofenziva“ kako bi uhvatili austrougarsku stranu nepripremljenu za napad.“ [37] Započela je 4. lipnja u 4 sata ujutro žestokom artiljeriskom pripremom kojom je rusko topništvo razaralo austro-ugarske prepreke i utvrđene položaje na više od 350 km dugom bojištu. [38] Odnos snaga na Tirolskoj bojišnici uvelike je bio izmijenjen do 15. lipnja jer je čak 5 austrougarskih divizija bilo prebačeno na Istočno bojište te je prevaga snaga bila uvelike na talijanskoj strani. Crna Bilanca je bila dodatno podebljana. Živote je izgubilo preko 30. 000 ljudi na Austro-Ugarskoj strani te 67.916 vojnika na talijanskoj strani.[39]

4.2. PAD GORICE U ŠESTOJ BITKI NA SOČI

Oružane snage Austro-Ugarske trpjele su strahovite gubitke pod udarcima Brusilovljeve ofenzive, te su se sad po prvi put Saveznici zalagali da predstojeća talijanska ofenziva ima što veći opseg kako bi spriječili austrougarskim snagama utvrđivanje na zaposjednutom području. Težište sljedećeg većeg napada Talijana bila je grad Gorica. *Napadom na bojišnici Monte Sabotino-Oslavija imalo se izvršiti zauzimanje goričkog mostobrana, a nakon njegovog zauzimanja nastavilo bi se s akcijom južno, na sektor San Michaele- San Martino.*[40] Odnos snaga na bojišnici uvelike je išao na ruku talijanskoj vojsci. Ukupno je bilo transportirano 12 pješačkih i jedna konjička divizija te 194 topničke baterije, 57.134 grla stoke, 9.810 vozila i 1.900 topova, ukupno 295.959 vojnika. Za razliku od talijana i njihovog enormnog pohoda, Austro-ugarska vojska je brojala tek 110 bojni i 640 topova, gotovo trostruko manje nego neprijatelj. Napad je krenuo 6. kolovoza u 6:45 sati bombardiranjem goričkog mostobrana te su punih 9 sati talijani udarali na mostobran ostavivši ga zavijenog u gusti oblak dima i prašine. Do podneva su rovove prve i druge linije potpuno uništili i ispalili su preko 7000 granata. Ovim podacima vidimo jasnu premoć talijanske vojske u ljudstvu i resursima. U tri popodne 8. kolovoza talijani su došli do prvih kuća u Gorici. Počinje panična evakuacija stanovništva s tog područja. Austro-ugarska vojska se hrabro borila protiv nadmoćnijeg

[37] „Ruska Brusilovljeva ofenziva“, *https://vojnapovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/ruska-brusilovljeva-ofenziva-1089543*, pristupio 25. 8. 2018.

[38] Isto, 119.

[39] Isto, 124.

[40] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 133.

protivnika no na koncu se nisu uspjeli oduprijeti protivniku. Nakon 14 mjeseci žestokih borbi, Gorica je bila napuštena. Tim činom su Gorica i Doberdobska visoravan bili u talijanskim rukama. No talijani nisu računali da s druge strane imaju generala Borojevića, nazvanog „Lav sa Soče“, koji nije, za razliku od talijana, žrtvovao svoje snage do posljednjeg čovjeka, tako da je njegova 5. vojska i nakon tih velikih bitaka ostala čitava te će i u budućim bitkama na Soči predstavljati znatnu prepreku talijanskim trupama. Talijane je ovaj uspjeh skupo koštao te su prilikom osvajanja Gorice izgubili preko 50.000 ljudi.[41]

5. RATNA 1917. GODINA

Posljedice Sedme sočanske bitke (14.-18. 9. 1916.), u čijem planu napada je bio pokušaj proboja prema Trstu, talijanska vojska je izgubila preko 45.000 ljudi a Austro-ugarska vojska nešto više od 25.000 ljudi.[42] Uslijedila je Osma sočanska bitka (9. -12. 10. 1916.) u kojem je Austro-ugarska vojska ponovo pružila jak otpor pred sve nadmoćnijim neprijateljem. Javno priznanje dobio general Borojević od cara Franja Josipa I. samo mjesec dana prije njegove smrti u studenom 1916. godine.[43] U Devetoj sočanskoj bitci (31.10.- 4. 11. 1916.) talijanske su trupe ponovo htjele zauzeti Trst i njegovu okolicu no jedino što im je od ruke išlo u tom periodu je podebljavanje crne bilance u kojima su živote na obje strane izgubili preko 70.000 ljudi. Nakon svih tih razočarajućih akcija nastupila je 1917. godina. Bila je to odlučujuća godina u kojemu se više nisu birala sredstva ratovanja te su sve žešće borbe bivale kako na bojišnici tako i u medijima. Tako berlinski list „Vossische Zeitung“ i njegov dopisnik Max Reiners donosi opis tipičnog talijanskog vojnika. Evo kratkog isječka tog članka: „*talijanski vojnik tjelesno je okretniji i daleko spretniji od ruskog; on razumije okoristiti se terenom, te prišuljati se, te mnogo lukaviji od Rusa. Treba priznati da se hrabro bori, ako je i srčan katkada više voli borbu iz udaljenosti... talijanski vojnik se nedostojno vlada i u sužanjstvu... kad sam ugledao prvu poveću četu talijanskih zarobljenika, umalo što nisam stao kleti, tako mi se prizor zgadio. Ti su ljudi pokazivali posve očitu radost, što su umakli smrtnoj opasnosti, što su*

[41] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204

[42] Isto.

[43] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 172.

sada sigurni, pa nisu na ništa drugo ni misliti nego da čim prije izađu iz dohvata talijanskog topništva, da ne nastradaju sad u zadnji čas.“[44] Malo je reći kako se Austrougari i Talijani nisu voljeli. U medijima Austro-Ugarske talijansku vojsku i njihov narod su optuživali od toga da su kukavice pa sve do detaljnjih opisa mržnje običnog puka Austro-Ugarske Monarhije prema Kraljevini Italiji. No vratimo se mi na bojišnicu.

Nakon devet neuspjelih ofenziva, zima je donijela prijeko potreban odmor austrougarskim, a i talijanskim trupama. Predah do svibnja 1917. godine označio je prvo dulje razdoblje mira na bojišnici. No čim su došli prvi topliji dani ratovanje se nastavilo. Pritisak Antante na Italiju da riješi pitanje Sočanske i Tirolske bojišnice bilo je snažnije nego ikad prije. Talijanska snaga je u proljeće 1917. raspolagala sa znatnom nadmoći u odnosu na austrougarsku stranu. Cilj talijanskih trupa je bio isti, proboj bojišta i napredovanje prema Trstu i Ljubljani. Plan napada je bio takav da je „opreativno područje ratovanja zahvaćalo liniju bojišnice u širini od 50 kilometara koja se protezala od ušća potoka Auzza do mora“.[45] Talijanska 3. vojska imala je zadatak napasti na Kršku visoravan i prodor u pravcu Trsta, dok je 2. talijanska vojska trebala izvršiti proboj na goričkom sektoru i osvojiti planinski vrh na lijevoj obali Soče. No problemi u ovom trenutku su bili slabi moral koji je vladao u talijanskoj te posebice u Austro-ugarskoj vojsci, koje nazivamo još i „Zeleni kadar“. Pred kraj rata bilo je čak 50.000 dezertera skrivenih po šumama Austro-Ugarske Monarhije i okolice. Do sve većeg opadanja morala na bojišnici došlo je zbog slabog plaćanja vojnika te zbog teških uvjeta ratovanja.[46]

No unatoč slabom moralu sukob je krenuo 12. svibnja te su nakon 56-satne pripreme talijanske snage krenule u opći napad. Žestoke borbe prsa o prsa vodile su se na području Monte Gabrielea te na prostoru Piave. Unatoč općem napadu talijanske trupe nisu uspjele postići željeni rezultat. Drugi faza borbe, koja se trebala odviti na Krasu, počinje 23. svibnja 1917. godine. Na bojišnici je zavladao totalni kaos. Talijanske trupe krenule su u opći napad, no Borojevićeve zapovjedi da se bezuvjetno brane linije došle su do njegovih trupa, te su se uspjeli obraniti od neprijateljske paljbe. Dana 4. lipnja nastupa prevrat u borbi te su divizije Austro-Ugarske krenule u protunapad i uspjele su se ponovo

[44] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 184-86.

[45] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 196.

[46] „Zeleni kadar“ http://krlezijana.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2301, pristupio 28. 8. 2018.

utvrditi na drugoj liniji obrane. Situacija je bila toliko loša da *o slabom borbenom moralu talijanske vojske svjedoči i podatak da 4. lipnja neke talijanske postrojbe uopće nisu pružale otpor, a tri pukovnije su prešle na austorugarsku stranu gotovo bez borbe.*[47] Konačni gubici bili su veći nego u prethodim bitkama te su Talijani izgubili 36.000 ljudi a austrougarski gubici bili su 26.000 ljudi.[48] Sljedeća 11. bitka na rijeci Soči potpuno je iscrpila snage Austro-ugarske jer je talijanska vojska bila dvostruko veća nego njihova. U toj bitci talijani su se dosta oslanjali na svoje zrakoplovstvo te su izveli napad sa čak 36 svoja zrakoplova. Ključan trenutak borbe bilo je zračno bombardiranje Pule, glavne austrougarske luke u noći s 2. na 3. kolovoza zbog čega je austrougarsko zrakoplovstvo bombardiralo venecijanski arsenal 14. kolovoza. Kritična situacija bila je na Sočanskoj bojišnici za Austrougarsku stranu, toliko kritična da je sam car Karlo došao u posjet vojnicima. No unatoč svoj silnoj nadmoći, uspijeh na talijanskoj strani je i ovaj put izostao, a crna bilanca gubitka ljudstva samo je rasla.

5.1. OPERACIJA „ORUŽANA VJERNOST"- PREOKRET NA BOJIŠNICI

Stanje u kojem su obje strane dočekale operaciju „Waffentreue" kojom su austro-ugarske i njemačke strane željele zajedničim naporima napokon poraziti Kraljevinu Italiju bila je sve samo ne idilična.[49] *Tri godine teških borbi iscrpile su Monarhiju, a nestašica hrane i ostalih potrepština te ljudski gubici proizveli su nezadovoljstvo njezinog stanovništva kojemu je bilo dosta rata. Ništa bolja situacija nije bila ni na talijanskoj strani na kojoj je rastao otpor stanovništva prema ratu, a moral talijanskih boraca bio je na vrlo niskoj razini.*[50] Usporedivši u kakvom stanju su konačnu operaciju dočekala ta dva neprijateljska tabora, mora se utvrditi da je lošije stanje na samoj bojišnici ipak bilo na strani Austro-Ugarske Monarhije. Zapovjedništvo Austro-Ugarske je bilo svjesno opasnosti od mogućeg proboja bojišta. U tom slučaju pao bi i Trst čime bi glavni politički i strateški cilj Italije na tom bojištu bio bi ispunjen. Stoga je Austro-ugarska strana hitro trebala ići u novu ofenzivu, no jedna stvar ih je kočila a to je

[47] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 195.

[48] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204.

[49] HERMAN KAURIĆ, Vijoleta, „Hrvatske postrojbe u borbama na Soči", Zagreb, 2015. 38.

[50] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 229.

situacija u carskoj Rusiji. Situacija nimalo nije izgledala obećavajuća na istoku. Carska Rusija je bila u političkom i društvenom kaosu te su bojišnici trpili poraz za porazom.

Uvidjevši opasnost u kojima se Austro-ugarska vojska našla, Njemačka šalje u pomoć nekoliko svojih generala sa zadaćom da izrade plan kojime će se riješit problem Sočanskog bojišta. Plan operacije, koji je nosila naziv „Oružana vjernost" („Waffentreue"), dovršen je 12. rujna 1917. i predvidio je napad u dolini Soče. *Njemački general Otto von Below postavio je ciljeve operacije koji su imali zacrtan prelazak snaga preko linije Čedad-Plava kako bi se talijanske snage odbacile preko Tilmenta. Zadatak je četrnaeste njemačke vojske da, zauzimanjem vrha Nad Ježi (Slovenija), probije neprijateljsko bojište zapadno od Tolmina, pa potom izbije na visove sjeverno od Čedada i do državne granice, sjeverno od Korade.*[51] Podjeljena je vojska u tom trenutku na četiri zbora: 1. austrougarski zbor (grupa Krauss), 2. pruski zbor (grupa Berrer), 3. bavarski zbor (grupa Stein) i 15. austrougarski zbor (grupa Scotti). Pripreme za bitku predstavljale su logističko remek-djelo u kojemu ništa nije prepušteno slučaju. Doprema ljudstva i tehnike na položaje je odrađena u najvećoj tajnosti i isključivo noću. Planirani napad se odvio na operativnoj zoni širine 35 kilometara, a na bojišnici je Austro-ugarska vojska postavila preko 100.000 ljudi, 1.739 topa, 327 minobacača i 10 zrakoplovnih eskadrila.[52] Loše vrijeme i problemi oko razvoja snaga na terenu odgodili su početak napada na 24. listopada. U dva sata ujutro tog istog dana počela je jaka topnička priprema. Cilj je bio eliminacija talijanskog topništva zbog opasnosti da ono u napadu ne nanese štetu njemačkim redovima. U devet sati ujutro je Grupa Kraus prešla u napad na području Bovške kotline i bez problema zauzela prvu liniju talijanske obrane. Uspješno je napredovala i Grupa Scotti, premda s mnogo većim gubitcima. Kod talijana je nastupio kaos zbog prekida veze i više nisu imali podatke o zbivanjima na terenu. Od tog trenutka talijanska vojska prestaje funkcionirati i mogli su samo pričekati konačni ishod ove bitke. Do 26. listopada u rukama napadača našlo se preko 30.000 zarobljenih talijanskih vojnika. Nešto iza ponoći, 27. listopada, u uličnim borbama osvojena je Gorica a sljedećeg dana i posljednje talijanske snage napustile su Sočansko bojište. Talijani su puštali sve pred sobom, od osobnih stvari do ostavljenih vozila, povlačili su se bez ikakvog reda i koordinacije. Dvanaesta sočanska bitka označila je kraj mukotrpnih

[51] Isto, 229.

[52] TATIĆ, Prvi svjetski rat, 230.

trogodišnjih napora talijanskih snaga. *Ključnu ulogu odigrale su temeljita priprema, dobro poznavanje terena, energično iskorištavanje i najmanjih taktičkih uspjeh, međusobno pomaganje postrojbi, kvalitetna logistika, elastičnost napada, kao i jak borbeni moral, kojeg je u talijanskoj vojsci uvelike nedostajalo. Upravo zahvaljujući navedenim čimbenicima, udružene njemačko-austrougarske postrojbe postigle su zavidan uspjeh koji i danas slovi za jednu od najuspješnijih operacija u vojnoj povijesti.*[53] Kraj 1917. obilježio je neslavan kraj talijanske vojske. Crna bilanca je i ovaj put bila nemilosrdna te je talijanska vojska imala preko 40.000 mrtvih i 300.000 zarobljenih dok je Austro-ugarska vojska imala samo 5.000 mrtvih.[54] Ovi podaci potvrđuju kako je operacija „Oružana vjernost" bila jedno pravo vojno remek-djelo.

Ulaskom u zadnju godinu ratovanja (1918.) dolazi se do ključne promjene unutar samog odnosa snaga između dva „neprijateljska tabora". „U veljači iste godine Rusija (Ruska Sovjetska Federativna Socijalistička Republika) formalno izlazi iz Prvog svjetskog rata potpisavši tzv. mir u Brest-Litovsku".[55] Mir je sklopila boljševička vlada Rusije s predstavnicima Središnjih sila. Rusi nisu bili nimalo zadovoljni uvjetima mira u kojem su se morali odreći Poljske, Litve, Finske, Latvije, Estonije i Ukrajine, no mir i izlazak iz rata im je bio nužan kako bi se nastavili koncetrirati isključivo na sređivanje političkih i društvenih problema unutar zemlje. Na zapadnu bojišnicu su stalno stizale američke postrojbe, koje su samim ulaskom u rat (1917.) napravile jasnu prevagu u korist Središnjih sila. Austro-Ugarska Monarhija je sve više slabila zbog opće ratne istrošenosti i sve većeg nezadovoljstva unutar same zemlje. Na talijanskom bojištu, austrougarski pokušaj proboja Piave u lipnju 1918. nije uspio. Nakon neuspjele ofenzive Austro-Ugarske Monarhije nekoliko mjeseci prije, potkraj listopada Talijani su prešli u ofenzivu i kraj Veneta 26. listopada probili austrougarsku crtu. Nakon toga, 3. studenog, Austro-Ugarska Monarhija je kapitulirala. Talijanska ofenziva izazvala potpuno rasulo austrougarske vojske. Vojnici su odbili naredbe i počeli se vraćati kućama, izazvavši tako proces, koji će u roku od nekoliko tjedana dovesti do raspada Austro-Ugarske Monarhije. U takvim je okolnostima Njemačka praktički „ostala sama". Moral njezinih vojnika na bojišnici bio je izrazito nizak i ljudima je već bilo dosta ratovanja. Uzevši sve to u obzir, njemački car Vilim II. je abdicirao a

[53] Isto, 230.

[54] FREIVOGEL, Austrougarska vojska, 204.

[55] „Mir u Brest-Litovsku", http://povijest.hr/nadanasnjidan/u-brest-litovsku-potpisan-krusni-mir-1918/, pristupio 4. 9. 2018.

sama Carska Njemačka je potpisala kapitulaciju u šumi u Zapadnoj Francuskoj 11. 11. 1918. Kapitulacijom Njemačke službeno završava Prvi svjetski rat. Posljedice na čovječanstvo su bile ogromne, od epidemija bolesti (Španjolska gripa) do potpuno razorenih država kako u političkom tako i u društvenom smislu. Valjalo bi spomenuti i sudbine država o kojima sam pisao završni rad. S gašenjem Prvog svjetskog rata, rapala se nekoć velika i moćna sila središnje Europe, Austro-Ugarska Monarhija. Uzroci za raspad te goleme zemlje su mnogobrojni, od frustracije zbog konstantnog iscrpljujućeg ratovanja do pojave Jugoslavenskog pokreta koji će kasnije donesti prevagu u pregovorima o stvaranjima novih država na prostoru Monarhije. Na prostoru te velike i moćne Monarhije nastat će niz novih manjih državica koje neće nikad dostići onu razinu gospodarskog i političkog ugleda kakvog je nekoć imala Austro-Ugarska Monarhija. S druge strane imamo Kraljevinu Italiju koja će nakon Prvog svjetskog rata ući teritorijalno proširena u neviđenu socijalnu i gospodarsku krizu, a konačni produkt te velike krize bit će dolazak Fašista na vlast a novi diktator Benito Mussolini dovest će u Italiju u ralje fašističke diktature koja će uništiti živote miljunima ljudi.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.

Kako je već spomenuto sukob između Austro-Ugarske Monarhije i Kraljevine Italije započinje 1915. godine i ne staje do samog kraja rata 1918. U tom konfliktu jasno se primjećuje nedostatak vojne discipline i organizacije kod obje vojne sile. Neorganizacija je svakako bila ključan problem kod vojske Kraljevine Italije, no najviše što im je nedostajalo na bojišnici je borbeni moral kojeg je vojska Austro-Ugarske Monarhije svakako imala, barem svakako do konačnog raspada Monarhije 1918. Dobio sam dojam, čitajući literaturu, da su obje sile željele izbjeći ratovanje tj. da su obje strane željele što skoriji svršetak ratovanja Moral je na kraju rata bio veoma nizak kod obje zaračene strane, no ipak čitanjem literature sam steknuo dojam da je moral kod vojske Kraljevine Italije ipak bio znatno niži. Ponašanje talijanskih vojnika poput bježanja sa bojišnice ostavljajući sve pred sobom bio je potpuno nedopustiv kod bilo kakve „ozbiljnije“ vojne sile. No u ratovanju se najmanje pita običnog čovjeka-vojnika a glavnu riječ imaju političari i njihove ambicije za što većom moći. U takvim trenucima najviše pate civili i ljudi koji su jednostavno primoreni ratovati kako bi izbjegli vojni sud ili kako bi obranili svoju imovinu.

Uzevši u obzir sve činjenice, zaključio sam da je ova epizoda ratovanja na Apeninima bila vrlo znakovita za ambicije Kraljevine Italije u kasnijem periodu. Pokazalo se da je vojska Kraljevine Italije unatoč brojčanoj i tehnološkoj prednosti od protivnika bila potpuno inferiorna te je mnogo puta odavala dojam potpune izgubljenosti na bojišnici. Naime, vojska

Austro-Ugarske Monarhije je, za razliku od vojske Kraljevine Italije bolje shvaćala važnost pozicijskog ratovanja. To je bio ključ uspješnosti Austro-ugarske vojske koja je u borbama na Soči pobjedila, na papiru, puno moćnijeg protivnika. Plan vodstva vojske Kraljevine Italije je bio taj da vojnim porazom Austro-Ugarske Monarhije i probijanjem linije obrane na rijeci Soči bi imali otvoren put prema Ljubljani i Zagrebu. Prethodnim akcijama u Crnoj Gori gdje se crnogorska princeza Jelena Petrović- Njegoš udala za budućeg talijanskog kralja Viktora Emanuela III. i potpisivanjem Londonskog ugovora postigli su preduvjete za pomorskom dominacijom nad Jadranom. No hrabrom borbom i požrtvovnošću snaga Austro-ugarske vojske taj ambiciozni plan dominacije Kraljevine Italije nad Jadranskim morem i Istočnim Balkanom pada u vodu.

7. BIBLIOGRAFIJA

(1.) FREIVOGEL, Zvonimir. Austrougarska vojska u prvome svjetskom ratu. Zagreb, 2014.

(2.) HERMAN KAURIĆ, Vijoleta, „Hrvatske postrojbe u borbama na Soči", Zagreb, 2015.

(3.) KRAJCAR, Dražen, „Barun Borojević" http://povijest.hr/nadanasnjidan/barun-borojevic-od-bojne-jedini-hrvatski-feldmarsal-1856/ , pristupio 5. 9. 2018.

(4.) „Zeleni kadar", Krlezijana.lzmk.hr, http://krlezijana.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2301, pristupio 28. 8. 2018.

(5.) MARIJANOVIĆ-BOROŠAK, Jelena. „Postrojbe u austrougarskoj vojsci", Hrvatski-vojnik.hr, https://hrvatski-vojnik.hr/godina-2016-menu/item/2077-postrojbe-u-austrougarskoj-vojsci.html , pristupio 16. 8. 2018.

(6.) „Mir u Brest-Litovsku", http://povijest.hr/nadanasnjidan/u-brest-litovsku-potpisan-krusni-mir-1918/, pristupio 4. 9. 2018.

(7.) TATIĆ, Danijel. Prvi svjetski rat- Talijansko bojište. Zagreb, 2017.

(8.) TATIĆ, Danijel, „Ruska Brusilovljeva ofenziva", *https://vojnapovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/ruska-brusilovljeva-ofenziva-1089543*, pristupio 25. 8. 2018.

(9.) THOMPSON, Mark, The white war- Life and death on Italian Front 1915-1917, London, 2008.

(10.) „Austro-ugarska aneksija BIH" https://en.wikipedia.org/wiki/Austro-Hungarian_rule_in_Bosnia_and_Herzegovina, pristupio 4.9. 2018.

(11.) „Austro-ugarska vojska“ https://hr.wikipedia.org/wiki/Austro-ugarska_vojska, pristupio 1. 9. 2018.